

कोविड-१९च्या संसर्गजन्य रोगामुळे सन २०२०-२१
या वित्तीय वर्षात होणाऱ्या अर्थव्यवस्थेवरील
परिणामाबाबत वित्तीय उपाययोजना करण्याबाबत..

**महाराष्ट्र शासन
वित्त विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक : अर्थसं-२०२०/प्र.क्र.६५/अर्थ-३

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- ४ मे, २०२०

पहा :- १) वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.६२/कोषा प्रशा -५,
दि.३१ मार्च, २०२०.

२) वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र. अर्थसं-२०२०/प्र.क्र.६४/अर्थ-३,
दि.१६ एप्रिल, २०२०.

प्रस्तावना -

मार्च २०२० पासून महाराष्ट्रात कोविड-१९च्या संसर्गजन्य रोगाचा प्रादूर्भाव झाल्याचे निदर्शनास आले असून कोरोनाग्रस्त बाधित रुग्णांच्या संख्येत वाढ होत आहे. यामुळे या महामारीवरील प्रतिबंधात्मक उपाययोजना म्हणून संपूर्ण देशात दि.२४.३.२०२० पासून लॉकडाऊन जाहीर करण्यात आला आहे. लॉकडाऊनद्वारे अनेक निर्बंध घालण्यात आले आहेत. सदर निर्बंधांमुळे राज्याच्या कर व करेतर महसूलात घट होऊन राज्याच्या अर्थव्यवस्थेवर विपरीत परिणाम झाला आहे. सदर संसर्गाचा प्रादूर्भाव अद्यापही वाढत असल्याने व त्यामुळे लागू केलेल्या लॉकडाऊनद्वारे घातलेल्या अनेक निर्बंधांच्या अनुषंगाने राज्याची आर्थिक घडी पुढील २-३ महिन्यातही अशीच राहण्याची शक्यता आहे. या वित्तीय स्थितीतून बाहेर पडून राज्याच्या अर्थव्यवस्थेला उभारी आणण्याचे राज्यासमोर मोठे आव्हान आहे.

यावर तात्काळ उपाययोजना म्हणून वित्त विभागाच्या संदर्भाधीन शासन परिपत्रकान्वये सर्व निवडून आलेले लोक प्रतिनिधी तसेच शासकीय/ निमशासकीय/ विद्यापीठांसह सर्व अनुदानित संस्थामधील सर्व अधिकारी व कर्मचारी (अखिल भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकाऱ्यांसह) (गट ड कर्मचारी वगळून) यांना मार्च महिन्यातील वेतन दोन टप्प्यात देण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. तरीही सदर उपाययोजना अपेक्षित वित्तीय तूट विचारात घेता पुरेशी नसल्याने आणखी प्रभावी उपाययोजना करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

कोविड-१९ च्या संसर्गजन्य रोगाच्या प्रादूर्भावामुळे सन २०२०-२१ या वित्तीय वर्षात राज्याची कर व करेतर उत्पन्नातील अपेक्षित महसूली घट व त्याचे राज्याच्या अर्थव्यवस्थेवर होणारे परिणाम विचारात घेऊन पुढीलप्रमाणे उपाययोजना करण्याचा निर्णय घेतला आहे-

कार्यक्रमांवरील खर्च

- १) सर्व विभागांना सूचना देण्यात येते की, त्यांनी **कार्यक्रमांतर्गत सर्व चालू योजनांचा** आढावा घ्यावा व जेवढ्या योजना पुढे ढकलण्यासारख्या आहेत किंवा रद्द करण्यासारख्या आहेत त्या निश्चित कराव्यात. रद्द योजनांसाठी वित्त विभागाला प्रस्ताव पाठवावा व पुढे ढकलण्यासारख्या योजनांना विभागांनी त्यांचे स्तरावर स्थगित म्हणून घोषित करावे. योजना रद्द करण्यासाठी दि.३१.०५.२०२० पर्यंत मुदत राहिल.
- २) एकंदरित विभागाला **कार्यक्रमांतर्गत योजनांसाठी** २०२०-२०२१ अर्थसंकल्पीय निधीच्या फक्त ३३ % निधी उपलब्ध होईल या सूत्राच्या आधीन राहून विभागाने नियोजन करावे. या ३३% निधीमध्ये केंद्र पुरस्कृत योजना व राज्य हिस्सा तसेच मानधन/वेतन/निवृत्तीवेतन/पोषण आहार संबंधीत योजना इत्यादींचा प्राधान्याने समावेश व्हावा. केंद्र सहाय्यित योजनांवरील खर्चातील कपातीपूर्वी वित्त विभाग व नियोजन विभाग यांच्या सहमतीने आढावा घेणे आवश्यक आहे. ही कपात त्या योजनेसाठीचा राज्य हिस्सा व योजनेचे राज्याच्या दृष्टीने महत्व यावर अवलंबून असेल.
- ३) वरील १ व २ प्रमाणे सर्व प्रशासकीय विभागांनी सन २०२०-२१ मधील अर्थसंकल्पीत केलेल्या **कार्यक्रमांतर्गत** तरतूदींचा आढावा घेऊन या तरतूदीपैकी ज्या योजनेसाठी या वित्तीय वर्षात खर्च करणे अत्यावश्यक आहे, अशा योजना वित्त विभागाशी सल्लामसलत करून अंतिम कराव्यात.
- ४) या वित्तीय वर्षात **कार्यक्रमांतर्गत कोणत्याही नवीन योजनांवर** खर्च करण्यात येऊ नये. यामध्ये मार्च २०२० पर्यंत मंत्रिमंडळांनी मान्यता दिलेल्या तसेच नवीन लेखाशीर्ष घेण्यात आलेल्या योजनानाही हे बंधन लागू राहिल. तसेच **नवीन योजना** प्रस्तावितसुद्धा करू नयेत.
- ५) ज्या कार्यक्रमांतर्गतच्या खर्चात ०१-वेतन अथवा ३६- सहाय्यक अनुदान (वेतन) या बाबींचा अंतर्भाव आहे, फक्त तेथेच निधी वितरणाच्या मर्यादेत खर्च करण्यात यावा.

अनिवार्य खर्च

- ६) खर्चावरील निर्बंध भारित खर्चास लागू राहणार नाहीत.
- ७) शासन परिपत्रक क्र. अर्थसं-२०२०/प्र.क्र.६४/अर्थ-३, दि.१६ एप्रिल, २०२० अन्वये बांधिल खर्चांतर्गत वेतन व इतर तातडीच्या खर्चासाठी विभागांना निधी वितरीत करण्यात आला असून, सध्या अत्यावश्यक बांधिल खर्चाच्या अनुषंगाने ०१- वेतन, ०४ निवृत्ती वेतन, ३६-सहाय्यक अनुदान (वेतन), इत्यादी उद्दीष्टशीर्षव्यतिरिक्त इतर बाबींवर खर्च करण्यापूर्वी वित्त विभागाची अनुमती घेण्यात यावी.
- ८) अनिवार्य खर्चांमध्ये आवर्ती अथवा अनावर्ती स्वरूपाची वाढ होईल अशा प्रकारच्या कोणत्याही नवीन बाबी विभागांनी प्रस्तावित करू नयेत. तथापि, विभागांनी विद्यमान अनुदानामध्ये बचत करण्याच्या दृष्टीने प्राधान्याने उपाय योजना कराव्यात.

न्यायालयीन प्रकरण व आधुनिकीकरणावरील खर्च

- ९) एखादी योजना मा. न्यायालयाच्या आदेशानुसार आखण्यात आलेली असल्यास विद्यमान आर्थिक परिस्थिती मा. न्यायालयाच्या निदर्शनास आणण्यात यावी व मा. न्यायालयाच्या अनुमतीने सदरची योजना बंद करणे अथवा योजनेची अंमलबजावणी स्थगित करण्याचा

निर्णय विभागांनी तातडीने घ्यावा. तसेच एखाद्या आधुनिकीकरणांतर्गतच्या कार्यक्रमांवरील खर्चाच्या बाबींमुळे एकंदरीत प्रशासकीय खर्चात कपात होणार असल्यासच अशा खर्चाचा अपवाद वित्त विभाग व नियोजन विभागाच्या सहमतीने करता येईल.

ऊणे प्राधिकारावर खर्च करण्यास प्रतिबंध

१०) कोणत्याही विभागास कोणत्याही प्रकारचा खर्च, वित्त विभागाच्या पूर्वअनुमतीशिवाय, ऊणे प्राधिकारात करता येणार नाही.

प्राधान्य विभाग

११) कोरोना व्हायरसमुळे उद्भवलेली परिस्थिती हाताळण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभाग, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, अन्न व नागरी पुरवठा विभाग व मदत व पुनर्वसन विभाग यांना **प्राधान्यक्रमाचे विभाग म्हणून** निश्चित करण्यात आले आहे. यांचे विभागांनी फक्त कोरोना प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांसाठी व कार्यान्वयीन बाबींसाठीच (operational expenses) निधी खर्च करावा. या विभागातील अन्य योजनांना अन्य विभागांप्रमाणे खर्चाची बंधने लागू राहतील. उदा. भांडवली खर्च (इमारती बांधकामे, इ.) पुढे ढकलणे बंधनकारक राहिल.

खरेदी

१२) अ) प्राधान्यक्रम असलेले विभाग यांना सोडून इतर कोणत्याही विभागाने, कोणत्याही **खरेदीच्या प्रस्तावांना** मंजूरी देऊ नये. तसेच विद्यमान फर्निचरची दुरुस्ती, झेरॉक्स मशीन, संगणक, उपकरणे, नैमित्तिक कार्यशाळा, सेमिनार व भाड्याने कार्यालय घेणे, इ. बाबींवरील खर्चावर सध्या प्रतिबंध आणण्यात येत आहेत. तसेच अशा प्रकारच्या खरेदीचे प्रस्ताव वित्त विभागाच्या मान्यतेसाठी सादर करू नयेत.

ब) प्राधान्यक्रम नसलेल्या विभागांना कोणत्याही खरेदीच्या प्रस्तावांना प्रशासकीय मान्यता देता येणार नाही. अथवा प्रशासकीय मान्यता प्राप्त असली तरीही निविदा प्रसिध्द करता येणार नाही. मात्र औषधे, अत्यावश्यक वैद्यकीय उपकरणे व त्यांचा पुरवठा इ. खरेदीसाठी खर्च करण्यास मुभा राहिल.

क) चालू आर्थिक वर्षात कार्यालयाच्या दैनंदिन वापरातील उपभोग्य वस्तूंच्या मर्यादित खरेदीकरिता, वितरित निधीच्या ७५% च्या मर्यादेत, अनुमती राहिल.

ड) तथापि, केंद्र पुरस्कृत कार्यक्रमांतर्गत व बाह्यसहाय्यित प्रकल्पांतर्गत, केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार, ३३% कार्यक्रमावरील खर्च निधीच्या मर्यादेत (मुद्दा क्रमांक २ मध्ये नमूद केल्यानुसार), विहित पद्धतीने खरेदी अनुज्ञेय राहिल.

भांडवली/बांधकामांवरील खर्च

१३) सर्व विभागांनी पुढील आदेशापर्यंत कोणतेही **बांधकाम** हाती घेऊ नये (तांत्रिक मान्यता, प्रशासकीय मान्यता, निविदा, कार्यारंभ आदेश देऊ नयेत). ज्या अधिकाऱ्यांना तांत्रिक मान्यता देण्याचे प्राधिकार आहेत त्यांना निदेशित करण्यात येते की, चालू वित्तीय वर्षात कोणत्याही तांत्रिक मान्यता प्रदान करण्यात येऊ नयेत. मात्र कार्यारंभ आदेश दिलेली व सुरु असलेली कामे चालू राहतील. तसेच विभागांनी फक्त मान्सूनची पूर्वतयारी करण्याच्या अनुषंगानेच नवीन कामे हाती घ्यावीत.

पदभरती व बदली

- १४) सार्वजनिक आरोग्य विभाग व वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग वगळता कोणत्याही विभागाने कोणत्याही प्रकारची नवीन पदभरती करू नये.
- १५) कोरोना महामारीच्या अनुषंगाने करण्यात आलेल्या विविध विभागांतर्गतच्या उपाययोजनांमध्ये सातत्य राखणे गरजेचे आहे. ही बाब लक्षात घेऊन चालू वित्तीय वर्षात कोणत्याही संवर्गातील अधिकारी/कर्मचारी यांची बदली करण्यात येऊ नये. यानुषंगानेचे सविस्तर आदेश सामान्य प्रशासन विभागामार्फत देण्यात येत आहेत.

संक्षिप्त देयके

- १६) तपशीलवार देयके प्रलंबित असल्यास सन २०२०-२०२१ मध्ये कोणत्याही प्रकारची संक्षिप्त देयके पारित केली जाणार नाहीत.

अखर्चित रक्कम व स्वीय प्रपंची खात्यांमधील निधी

- १७) काही विभाग व/वा त्यांच्या अधिनस्तच्या कार्यालयाच्या बँक खात्यात मोठ्या प्रमाणात रक्कम न वापरता पडून आहे. त्यांनी ती रक्कम दि. ३१.०५.२०२० पूर्वी शासनास समर्पित करावी. असे केल्याशिवाय त्यांची पुढील देयके पारित केली जाणार नाहीत. तसेच रक्कम शासनास समर्पित न केल्यास यास जबाबदार असणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर विभागीय चौकशीची कार्यवाही चालू करण्यात येईल.
- १८) विभागांनी त्यांच्या अथवा त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयांतर्गतच्या स्वीय प्रपंची खात्यातील रक्कम कोषागारातून वित्त विभागाच्या अनुमतीशिवाय काढू नये. विभागांनी स्वीय प्रपंची खात्यातील पुढील तीन महिन्यांची गरज वित्त विभागास अगोदरच कळवावी. स्वीय प्रपंची खात्यातील रक्कम त्या मर्यादेतच वितरित करण्यात येईल. विभागांनी त्यांच्याकडील बँक खात्यातील उपलब्ध निधी पूर्ण खर्च केल्याशिवाय स्वीय प्रपंची खात्यातील रक्कम काढू नये. तसेच स्वीय प्रपंची खात्यातील निधी संपूर्णतः खर्च झाल्याशिवाय चालू वित्तीय वर्षातील निधी आहरीत व वितरीत करू नये. तरतूदीतील कपात स्वीय प्रपंची खात्यातील तरतूदीसही लागू राहिल.

प्रलंबित देयके

- १९) सन २०१९-२०२० या आर्थिक वर्षातील प्रलंबित देयके सन २०२०-२०२१ या आर्थिक वर्षाच्या उपलब्ध तरतूदीतून भागविता येतील. तथापि हा खर्च देखिल कपातीनंतर उपलब्ध तरतूदीतूनच भागवावा.

२. उपरोक्त उपाययोजनांचे पुढील आदेश येईपर्यंत सर्वानी कसोशीने पालन करावे.
३. उपरोक्त शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून, त्याचा संगणक संकेतांक २०२००५०४१२५८४०७८०५ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अजोय मेहता)

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१) मा. राज्यपालांचे प्रधान सचिव

- २) मा. मुख्यमंत्र्याचे प्रधान सचिव
- ३) मा. विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ४) सर्व मंत्री आणि राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- ५) अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा. मुख्य सचिव, सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) सचिव, महाराष्ट्र विधानसभा/विधानपरिषद विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ८) सर्व सह सचिव / उप सचिव (अर्थसंकल्प शाखा), सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) विशेष आयुक्त, महाराष्ट्र सदन, कोपर्निकस रोड, नवी दिल्ली ११०००१
- १०) प्रधान महालेखापाल - १/२ (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
- ११) प्रधान महालेखापाल - १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
- १२) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा/ अपील शाखा), मुंबई
- १३) प्रबंधक, लोकआयुक्त व उप लोकआयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
- १४) प्रबंधक, म.प्र. न्याधिकरण, मुंबई
- १५) सर्व विभागीय आयुक्त
- १६) सर्व जिल्हाधिकारी
- १७) संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
- १८) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- १९) निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई.
- २०) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
- २१) सर्व सह सचिव/उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २२) निवड नस्ती, अर्थ-३, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.